

บทที่ 5

สรุปผล และบทเรียนจากงานวิจัย

การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ (Carrying capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินศักยภาพและผลกระทบการท่องเที่ยวด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและวัฒนธรรมและด้านสุขภาพที่มีต่อชุมชน 2) เพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่เน้นการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการศึกษาได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ (1) สถานการณ์การท่องเที่ยว และผลกระทบ (2) ปัจจัยชี้วัดติดตามผลกระทบทางการท่องเที่ยว (3) ผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ทางการท่องเที่ยว ระยะที่ 1 (4) ผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ทางการท่องเที่ยว ระยะที่ 2 และ (5) มาตรการและกลไกการจัดการขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว สรุปดังนี้

1. สถานการณ์การท่องเที่ยว และผลกระทบ

ชุมชนแม่กำปองมีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าไปอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวกลุ่มบอบไปเข้าเย็น กลับ เกิดผลกระทบด้านความรู้สึก ความแออัด รวมทั้งผลกระทบด้านนิเวศต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้ในระยะที่ 2 ชุมชนได้วิเคราะห์ร่วมกันพบว่า จุดวิกฤติที่สำคัญที่สุดคือด้านนิเวศ ด้านจิตวิทยา และด้านสุขภาพของชุมชนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางลบ นับว่าเป็นจุดเปราะบางอย่างมากต่อชุมชน และเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ชุมชนต้องจัดการก่อนภายใต้การสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้นในระยะที่ 2 ทีมวิจัยแม่กำปองจึงเลือกประเด็นในการศึกษาเชิงลึกดังนี้เพื่อเป็นการทดลองปฏิบัติการ นำไปสู่การกำหนดแผนการจัดการที่เหมาะสม

- ด้านกายภาพ	ไม่พบผลกระทบด้านลบ และอยู่ในระดับที่ชุมชนจัดการได้
- ด้านนิเวศ	ศึกษาเรื่องการจัดการขยะ และการจัดการคุณภาพน้ำที่เหมาะสม
- ด้านสังคม วัฒนธรรม	ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการรื้อฟื้นและสร้างสำนึกชุมชนผ่าน
กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ด้านเศรษฐกิจ	ไม่พบผลกระทบด้านลบ และอยู่ในระดับที่ชุมชนจัดการได้
- ด้านจิตวิทยา	การศึกษาความพึงพอใจและความแออัดของนักท่องเที่ยว และสุขภาพชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงภายหลังการจัดการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง

2. ผลการกำหนดปัจจัยชี้วัดขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยว

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามควบคู่กับการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ สามารถสรุปตัวชี้วัดแยกตามกลุ่มปัจจัย ดังนี้ 1) ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก 14 ตัวชี้วัด 2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 5 ตัวชี้วัด 3) ด้านนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม 4 ตัวชี้วัด รวมทั้งสิ้น 23 ตัวชี้วัด

ปัจจัยชี้วัดผลกระทบ	หน่วยการวัด	มาตรฐานชี้วัด	
บ้านพักโฮมสเตย์ ที่พัก	จำนวนบ้านพัก	ไม่เกิน 22 หลัง	
	จำนวนนักท่องเที่ยวที่ เข้าพักบ้านโฮมสเตย์ โดยรวม	ไม่เกิน 132 คน	
	จำนวนนักท่องเที่ยวที่ เข้าพักต่อบ้านพัก	ไม่เกิน 4 คน	
ห้องน้ำสาธารณะ	จำนวนห้องน้ำ สาธารณะของวัด	4 ห้อง	
	จำนวนห้องน้ำ ณ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชน	5 ห้อง	
ร้านค้า/ ร้านอาหาร	จำนวนห้องน้ำบริการ ที่ผู้ประกอบการ ท่องเที่ยวในพื้นที่เช่า	7 ห้อง	
	ห้องน้ำศูนย์บริการ ข้อมูลท่องเที่ยว	2	
ที่จอดรถ	จำนวนรถที่สามารถ จอดได้ต่อมาตรฐาน	5	
	ลานดินหน้าวัด	จำนวนรถที่สามารถ จอดได้ต่อมาตรฐาน	10 คัน
	ลานซีเมนต์หน้าโรงเรียน	จำนวนรถที่สามารถ จอดได้ต่อมาตรฐาน	20 คัน
	บริเวณทางเข้าน้ำตก	จำนวนรถที่สามารถ จอดได้ต่อมาตรฐาน	5 คัน
	บริเวณป่าช้าหมู่บ้าน	จำนวนรถที่สามารถ จอดได้ต่อมาตรฐาน	8 คัน
	จำนวนรถในหมู่บ้าน	จำนวนรถที่จอดในที่ พักอาศัยต่อครัวเรือน	1-2 คัน
	จำนวนรถผ่านเข้าออก หมู่บ้าน	จำนวนรถที่ผ่านเข้า ออกหมู่บ้าน	30 คัน
สังคมและวัฒนธรรม	กิจกรรมท่องเที่ยว	จำนวนมัคคุเทศก์ ท้องถิ่นต่อจำนวน นักท่องเที่ยว	1:5 คน

ปัจจัยชี้วัดผลกระทบ	หน่วยการวัด	มาตรฐานชี้วัด
	บุคลากรที่ให้บริการ ในพื้นที่ต่อจำนวน นักท่องเที่ยว	2:9 คน
จำนวนนักท่องเที่ยวภายใน หมู่บ้าน	จำนวนนักท่องเที่ยว แบบไปเช้าเย็นกลับ	100 คน
	จำนวนนักท่องเที่ยว แบบค้างคืน	132 คน
จำนวนนักท่องเที่ยวไปกลับ	จำนวนนักท่องเที่ยว ที่มาใช้บริการ กิจกรรมท่องเที่ยว ของผู้ประกอบการ ท่องเที่ยวต่อวัน	ไม่เกิน 150 คน
ด้านนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม		
ขยะต่อครัวเรือน	จำนวนขยะต่อ ครัวเรือน	2 กก
	จำนวนขยะต่อ นักท่องเที่ยว	2 กก
ถังขยะสาธารณะ	ลานจอดรถหน้าวัด	2 ถัง
	ผู้ประกอบการ ท่องเที่ยวในพื้นที่	2 ถัง

3. สรุปผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ทางการท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านแม่กำปอง ทั้ง 2 ระยะ ในปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปริมาณการใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นทั้งด้านด้านกายภาพ นิเวศวิทยา ด้านสังคมวัฒนธรรมและด้านจิตวิทยา มากำหนดเกณฑ์มาตรฐานเพื่อตัดสินใจว่าผลกระทบหรือ การเปลี่ยนแปลงนั้นๆอยู่ในระดับที่ยอมรับได้หรือไม่ โดยแบ่งช่วงชั้นของขีดความสามารถในการรองรับได้ ออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับผลกระทบและขีดความสามารถในการรองรับได้ (Levels of Impact and Capacity Levels)	คำอธิบาย
- ระดับที่ไม่มีผลกระทบ/ผลกระทบต่ำ มีปริมาณการใช้ประโยชน์น้อยกว่า 50% (Below Carrying Capacity Level)	- ไม่มีหรือมีผลกระทบจากการท่องเที่ยวน้อย - ระดับการใช้ประโยชน์ในปัจจุบันมีค่าต่ำกว่า ขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่
- ระดับผลกระทบปานกลาง มีปริมาณการใช้ประโยชน์ 50-80% (At and Approaching Carrying Capacity)	- ผลกระทบจากการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมาก - ระดับการใช้ประโยชน์ปัจจุบันมีค่าเข้าใกล้หรืออยู่ที่ขีดความสามารถของพื้นที่ในการรองรับได้
- ระดับผลกระทบสูง มีปริมาณการใช้ประโยชน์ 81 - 100% (Exceeding Carrying Capacity)	- ผลกระทบจากการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง - ระดับการใช้ประโยชน์ปัจจุบันมีค่าเกินขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่

ระดับผลกระทบและขีดความสามารถในการรองรับได้
(Levels of Impact and Capacity Levels)

คำอธิบาย

- ระดับผลกระทบรุนแรง มีปริมาณการใช้ประโยชน์มากกว่า
100% (Over Carrying Capacity)

- ผลกระทบจากการท่องเที่ยวอยู่ในระดับรุนแรง
- ระดับการใช้ประโยชน์ปัจจุบันอยู่ในระดับวิกฤติเกินขีด
ความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่

ที่มา : โครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่, 2549

จากการแบ่งเกณฑ์การประเมินออกเป็นช่วงดังกล่าวจะทำให้สามารถเข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และสามารถเสนอแนะแนวทางหรือมาตรการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่ และเกิดประโยชน์สูงสุดสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียดของแนวทางปฏิบัติในแต่ละระดับของผลกระทบ ดังนี้

1. ระดับที่ไม่มีผลกระทบ/ ผลกระทบต่ำ ชุมชนต้องมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากกิจกรรมท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง และมีแนวทางในการควบคุมผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยชุมชนเอง
2. ระดับผลกระทบปานกลาง ชุมชนสามารถเฝ้าระวังผลกระทบเพื่อรักษาคุณภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวเอาไว้ เพื่อเอื้อให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณภาพ สร้างความพึงพอใจในการมาเยือนแก่นักท่องเที่ยว
3. ระดับผลกระทบสูงและระดับรุนแรง ชุมชนมีการกำหนดมาตรการเฉพาะ และเพิ่มความเข้มข้นเพิ่มขึ้นมาใช้ในการป้องกันและบรรเทาผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ทัน่วงที

จากการศึกษาสามารถสรุปภาพรวมการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้การท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านแม่กำปองและมาตรการจัดการ ดังนี้

1. ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านกายภาพนิเวศ/ สิ่งแวดล้อม

- อัตราการเกิดขยะ

จากผลการศึกษาพบว่า จำนวนขยะต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 กิโลกรัมต่อบ้านพักโฮมสเตย์ 1 หลัง ในกรณีที่มีย่านนักท่องเที่ยวค้างคืนบ้านพัก โดยปกติครัวเรือนจะมีขยะในภาวะปกติประมาณ 1 กิโลกรัม หากว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวค้างคืนจำนวน 132 คน(จำนวนสูงสุดที่รับได้) จะทำให้มีขยะเพิ่มขึ้น 44 กิโลกรัม โดยมีสัดส่วนขยะเปียกมากกว่าขยะแห้งในอัตราส่วน 80:20 ซึ่งการกำจัดขยะเปียกจะนำไปไว้ในบ่อพักหรือถังบำบัดที่จัดไว้ และขยะแห้งคัดแยกเพื่อการจำหน่ายเป็นรายได้เสริม

- ด้านคุณภาพน้ำ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามเครื่องมือวัดคุณภาพน้ำเบื้องต้น โดยชุมชน ได้แก่ ค่าแบคทีเรียโคลิฟอร์ม ในจุดสุดท้ายฝายน้ำล้นท้ายหมู่บ้านมีการปนเปื้อนเล็กน้อยเมื่อเทียบค่ามาตรฐาน แต่เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาที่มีนักท่องเที่ยวค้างคืนในบ้านพักในปริมาณสูงสุด พบว่า ในช่วงเวลาที่มีนักท่องเที่ยวค้างคืนในบ้านพัก หรือมีนักท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ ระดับค่าแบคทีเรียโคลิฟอร์มมีปริมาณสูงกว่าช่วงเวลาที่มีนักท่องเที่ยวในปริมาณที่น้อย

2. ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก

ข้อมูลด้านกายภาพที่นำมาใช้ในการประเมินขีดความสามารถในการรองรับ ได้แก่ พื้นที่ลานจอด พื้นที่รองรับกิจกรรม ชุดเครื่องนอน ห้องน้ำ-ห้องสุขา และน้ำเพื่อการอุปโภค โดยกำหนดหน่วยในกำหนดหน่วยในการวัดเป็นจำนวนคนต่อการใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาเดียวกัน (People At One Time: PAOT) สรุปได้ดังนี้

2.1) พื้นที่บ้านพักโฮมสเตย์ พบว่าสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้สูงสุดเท่ากับ 100 คนต่อครั้ง เมื่อเปรียบเทียบกับระดับการใช้ประโยชน์ปัจจุบัน ชุมชนบ้านแม่กำปอง มีค่าเข้าใกล้หรืออยู่ที่ขีดความสามารถของพื้นที่ในการรองรับได้ (At& Approaching)

2.2) น้ำเพื่อการอุปโภค พบว่าระดับการใช้ประโยชน์ในปัจจุบันมีค่าต่ำกว่า CC

2.3) พื้นที่ลานจอดรถ พบว่าสามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงสุดได้ 100 คนต่อวัน เมื่อประเมินระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดเฉลี่ยในปัจจุบัน (PAOT) พบว่ามีขีดความสามารถในการรองรับในช่วงวันหยุด/เทศกาลอยู่ในระดับปานกลาง (At& Approaching) และระดับการใช้ประโยชน์ในวันปกติ/นอกเทศกาล มีค่าต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (Below CC)

2.4) ชุดเครื่องนอนรองรับนักท่องเที่ยว จากการสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้สำหรับพักค้างในบ้านพักโฮมสเตย์เปรียบเทียบกับระดับการใช้ประโยชน์ของในปัจจุบันระดับการใช้ประโยชน์ในวันธรรมดา มีค่าต่ำกว่า ขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (Below CC)

2.5) จุดบริการห้องน้ำสาธารณะ พบว่าสามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงสุด 200 คนต่อวัน เมื่อประเมินระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดเฉลี่ยในปัจจุบัน (PAOT) พบว่ามีขีดความสามารถในการรองรับในช่วงฤดูการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง (At& Approaching) และระดับการใช้ประโยชน์ในวันปกตินอกฤดูกาลท่องเที่ยว มีค่าต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (Below CC) ขณะที่ช่วงเทศกาลหยุดยาวหรือเป็นกลุ่มศึกษาดูงานขนาดใหญ่ประมาณ 100 คนขึ้นไป จะมีค่าเกินขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (Exceeding CC)

3. ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านสังคมจิตวิทยา

จากผลการเปรียบเทียบขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคมจิตวิทยาในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 พบว่า

ปัจจัยชี้วัดขีดความสามารถในการรองรับ	ระดับขีดความสามารถในการรองรับได้
ด้านนิเวศวิทยา	
- ชยะ	At & Approaching
- คุณภาพน้ำ	At & Approaching
ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก	
- พื้นที่บ้านพักโฮมสเตย์	At & Approaching
- พื้นที่ลานจอดรถ	At & Approaching
ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก	
- ชุดเครื่องนอน	Below CC
- ห้องน้ำสาธารณะ	At & Approaching
- น้ำเพื่อการอุปโภค	At & Approaching

ปัจจัยชี้วัดขีดความสามารถในการรองรับ

ระดับขีดความสามารถในการรองรับได้

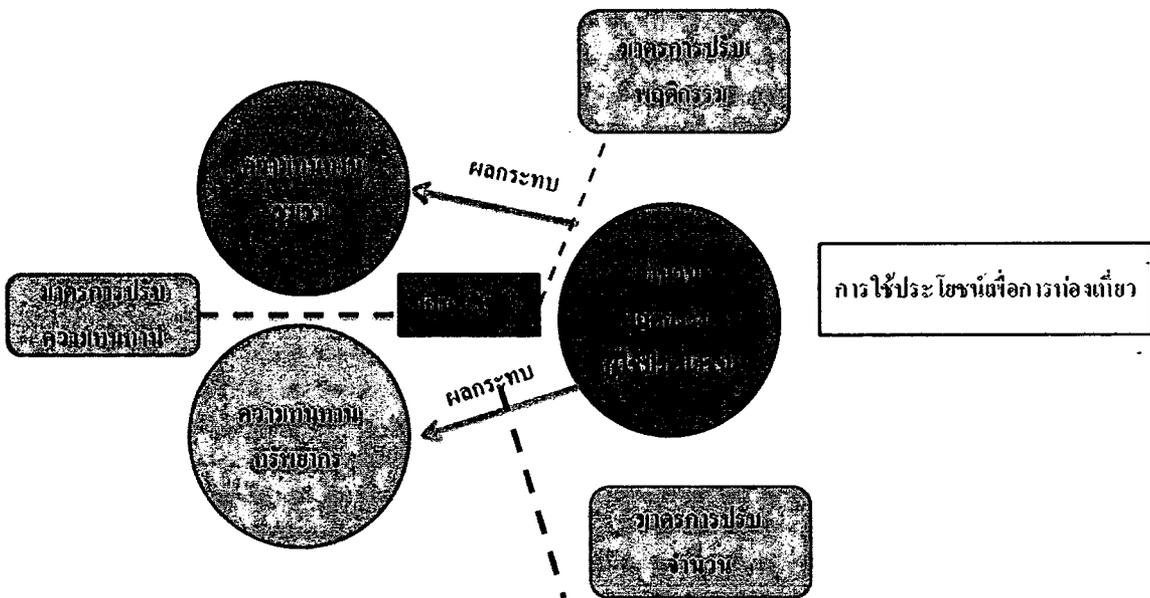
ด้านสังคมจิตวิทยา

- ความพึงพอใจรวมต่อแหล่งท่องเที่ยว
- ความรู้สึกแออัดของนักท่องเที่ยว
- ความรู้สึกปลอดภัย
- จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อบ้านหนึ่งหลัง
- การรับรู้ถึงความแออัดของชาวบ้าน

At & Approaching
 At & Approaching
 Below CC
 At & Approaching
 At & Approaching

4. มาตรการ กลไกเฝ้าระวัง การจัดการที่สอดคล้องกับขีดความสามารถการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการศึกษาผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่และการวิเคราะห์ผลกระทบ ด้านด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสังคมวัฒนธรรมและด้านสุขภาวะของ ชุมชนบ้านแม่กำปอง เพื่อนำบทเรียนดังกล่าวมาสร้างมาตรการ กลไกเฝ้าระวัง และชุดความรู้ด้านการบริหารจัดการ เพื่อมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยว และชุมชนเกิดความตระหนัก และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมและลดผลกระทบทางการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด ทีมวิจัยสร้างแนวทางการทำงานแบบต่อยอดจากสิ่งเดิมและพัฒนาให้ดีขึ้นภายใต้แนวคิด “คิดร่วม ทำร่วม ต่อยอดร่วมกัน” ดังนี้

ภาพที่ 6 Conceptual Understanding of Carrying Capacity
 ที่มา : ดร.ชนิ เอ็มพันธุ์, 2556

1. มาตรการจัดการขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านขยะของบ้านแม่กำปอง

มาตรการที่ 1: คัดแยกขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะประเภทขวด การกำจัดขยะโดยการเผา กำหนดเวลาเผาเป็นสองช่วงเวลาโดยเฉพาะขยะที่ต้องทำลายด้วยการเผาในพื้นที่

มาตรการที่ 2: จัดให้มีจุดทิ้งขยะสาธารณะในบางจุดที่มีนักท่องเที่ยวเดินผ่านเป็นจำนวนมาก และจัดถังขยะเพื่อแยกประเภทขยะ เพื่อการจัดการขยะ รวมทั้งจัดให้มีผู้ดูแลรับผิดชอบในการกำจัดขยะโดยผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่กัน

มาตรการที่ 3: รมรณรงค์ให้ชาวบ้านในชุมชนเผาขยะในที่ของตนเอง และดูแลการเผาไหม้ โดยให้มีเตาเผาขยะของแต่ละครัวเรือน เพื่อไม่ให้ขยะกระจายในพื้นที่

มาตรการที่ 4: ส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนจัดทำบ่อพักขยะประเภทขยะเปียก ใต้ม้ และใช้น้ำจุลินทรีย์ราดบนขยะเพื่อให้ย่อยสลาย และนำไปใช้ในการเกษตรได้

2. มาตรการการจัดการน้ำอุปโภคและบริโภคของบ้านแม่กำปอง

มาตรการที่ 1: การจัดทำเครื่องกรองน้ำอย่างง่ายสำหรับการใช้บริโภคในครัวเรือน

มาตรการที่ 2: การจัดระเบียบพื้นที่ใช้สอยโรงงานผลิตน้ำดื่มชุมชนและการกำหนดระบบบริหารจัดการของผู้รับผิดชอบของชุมชนให้ถูกสุขลักษณะ เพื่อการขอรับรองคุณภาพการผลิตน้ำดื่มตามมาตรฐานกระทรวงสาธารณสุข

มาตรการที่ 3: การตรวจวัดคุณภาพน้ำเป็นระยะโดยชุมชน เพื่อเฝ้าระวังและติดตาม

มาตรการที่ 4: การจัดทำแนวทางการดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อมของบ้านพักโฮมสเตย์และของสมาชิกชุมชน ให้มีบ่อเกรอะ บ่อดักไขมัน ไม่ปล่อยของเสียลงแหล่งน้ำธรรมชาติ และรณรงค์การเก็บขยะริมแหล่งน้ำทุกบริเวณ

3. มาตรการจัดการขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก

3.1 ด้านพื้นที่/บ้านพักโฮมสเตย์

มาตรการที่ 1: ทบทวนมาตรการและกลไกในการจัดการพื้นที่ใช้สอยของเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ และจัดพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม

มาตรการที่ 2: การกำหนดระบบจัดการที่พักโดยระบบหมุนเวียน ตามลำดับ และการพัฒนาระบบการจองที่พักให้สามารถติดต่อประสานงานได้หลากหลายช่องทาง

มาตรการที่ 3: การกำหนดบริเวณที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวที่ค้างคืนบ้านพักโฮมสเตย์ ที่มีความปลอดภัย และมีการจัดบริเวณที่เหมาะสม ไม่กระทบต่อการใช้พื้นที่สาธารณะ

3.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมการท่องเที่ยว

มาตรการที่ 1: ปรับปรุงเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ พร้อมจัดทำป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ และกำหนดบริเวณจุดทิ้งขยะ

มาตรการที่ 2: เพิ่มจำนวนห้องน้ำสาธารณะในบริเวณศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านแม่กำปองและบริการข้อมูลท่องเที่ยว สำหรับการรองรับนักท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ

มาตรการที่ 3: พัฒนามาตรฐานการบริการนักท่องเที่ยวทั้งที่เกี่ยวข้องกับที่พัก อาหาร สภาพภูมิทัศน์ การรักษาสิ่งแวดล้อมและประหยัดพลังงาน

4. มาตรการจัดการด้านสังคมวัฒนธรรม และสุขภาวะของคนชุมชน

มาตรการที่ 1: กำหนดให้มีการสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการดูแลตนเองด้านสุขภาพและสุขภาพจิต รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง และการปรับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเพื่อป้องกันภาวะเสี่ยงกับการเกิดโรคหรือความเจ็บป่วย

มาตรการที่ 2: จัดกิจกรรมการให้ความรู้เรื่อง “ธงโภชนาการ” แก่สมาชิกบ้านพักโฮมสเตย์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร และขยายผลไปยังสมาชิกชุมชนทั้งหมด

มาตรการที่ 3: จัดกิจกรรมการให้ความรู้เรื่อง “ความเครียดและวิธีการจัดการกับความเครียด” พร้อมทั้งการฝึกปฏิบัติ “หัวเราะบำบัด” เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการผ่อนคลายความเครียด โดยขยายผลจากสมาชิกกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ไปยังสมาชิกชุมชนทั้งหมด

มาตรการที่ 4: เผยแพร่ความรู้เรื่องธงโภชนาการ และ ความเครียด วิธีการจัดการกับความเครียด ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านแม่กำปอง ผ่านทางป้ายไว้นิลความรู้ ณ บริเวณต่างๆ ที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน

บทเรียนการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของบ้านแม่กำปอง อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่

- กระบวนการศึกษาวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูล
 - กระบวนการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เช่น ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล วิธีการ ประเภทของเครื่องมือ วิธีเลือกตัวอย่าง การวิเคราะห์ผลและข้อจำกัดของเครื่องมือรวบรวมข้อมูล เป็นต้น
 - กระบวนการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ เช่น ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ผล และการนำผลที่ได้มาใช้ในการติดตามผลทั้งจากผู้เชี่ยวชาญในห้องปฏิบัติการและชุมชน เป็นต้น
- บริบทพื้นที่และการบริหารจัดการ
 - ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ที่จัดระบบบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม
 - การจัดการที่พักรองรับนักท่องเที่ยว สมาชิกกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์กำหนดสัดส่วนพื้นที่ใช้สอยในบ้านพักสำหรับการดำรงชีวิตปกติของเจ้าของบ้าน ตามมาตรฐานของบ้านพักอาศัยทั่วไป และรองรับนักท่องเที่ยวเข้าพักได้ไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวตามจำนวนที่กำหนด โดยไม่รู้สึกรแออัด มีสัดส่วนระหว่าง 6-8 ตารางเมตรต่อพื้นที่ในบ้านพัก แยกส่วนจากพื้นที่ใช้สอยของเจ้าของบ้าน
 - วิถีชีวิตและวัฒนธรรม เน้นอาชีพหลักด้านการเกษตร การปลูกชาใบเมี่ยงและการปลูกกาแฟ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของชุมชน และการคงรักษาไว้ซึ่งรูปแบบ วิธีการนั่งเอนกายและหมักใบชาด้วยกรรมวิธีดั้งเดิม เป็นการประกันคุณภาพผลผลิต และการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ในการดำรงชีวิตประจำวัน

- ระบบการจัดการของชุมชนโดยอาศัยรูปแบบโครงสร้างของสหกรณ์ไฟฟ้าพลังงานน้ำ และความเข้มแข็งของคณะกรรมการบริหารหมู่บ้าน และแกนนำกลุ่มต่าง ๆ ที่บริหารจัดการหมู่บ้านและการท่องเที่ยว
- วิสัยทัศน์ของผู้นำชุมชนและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

3. การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

- การบริหารจัดการควรให้ความสำคัญต่อปริมาณ และคุณภาพนักท่องเที่ยว
- เป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวควรเน้นการรักษาทรัพยากร คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรม สร้างกระบวนการเรียนรู้ และออกแบบเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน และการท่องเที่ยวอย่างเป็นรายได้เสริม
- กระบวนการจัดการการท่องเที่ยว (การรวมกลุ่ม การจัดกลุ่มแบ่งงาน การจัดประเภทนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโฮมสเตย์ และแบบไปเช้าเย็นกลับ การวางแผนและการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรมการตลาด และการติดตามผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวด้วยระบบและกลไกทำงานอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน)

ข้อจำกัดของงานวิจัย

1. การเก็บตัวอย่างน้ำต้องเก็บในช่วงเวลาที่กำหนดตามแผนงาน และหากจำเป็นต้องนำส่งตรวจในห้องปฏิบัติการ จำเป็นต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งใช้เวลาในการเดินทางและต้องควบคุมการปนเปื้อนของการตรวจวัดให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่หน่วยงานกำหนด ชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง แต่สามารถนำผลการตรวจที่ได้้อย่างละเอียด ไปกำหนดมาตรการ และกลไกเฝ้าระวัง ติดตามตรวจวัดคุณภาพน้ำเป็นระยะ และเทียบค่ากับการตรวจวัดอย่างง่ายโดยชุมชน
2. การสร้างเสริมความรู้ให้กับนักวิจัยหลักและทีมนักวิจัยชุมชนควรกำหนดช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมและไม่ควรตรงกับภารกิจของชุมชน จัดแยกเป็นเฉพาะด้าน เช่น การจัดการขยะ การจัดการน้ำดื่ม การประเมินสุขภาพ เพื่อจะมีเวลาทำความเข้าใจอย่างละเอียด ในการนำไปสู่การปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและชัดเจน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพกลุ่มสมาชิกต่าง ๆ ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันให้มีความถี่มากขึ้น ทั้งนี้ควรกำหนดเป็นแผนงานร่วมกันทั้งโครงการวิจัย และกิจกรรมโครงการของชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะ

1. คณะกรรมการหมู่บ้าน ควรรณรงค์ให้สมาชิกชุมชนทุกคน ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่องเที่ยว หรือที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามมาตรการและกลไกในการเฝ้าระวัง เพื่อประเมินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นระยะ และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อคงรักษาความเป็นธรรมชาติด้านกายภาพ และด้านนิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด โดยไม่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวจนเกินขีดความสามารถของชุมชน
2. ควรมีการศึกษาผลกระทบของจำนวนนักท่องเที่ยวในรูปแบบไปเช้าเย็นกลับ ที่มีต่อชุมชน เนื่องจากบางครั้งไม่สามารถรองรับคณะศึกษาดูงานหลายกลุ่มในเวลาเดียวกัน ในขณะที่ชุมชนยังต้องบริหารจัดการและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวที่พักบ้านพักโฮมสเตย์ที่มีจำนวน

นักท่องเที่ยว เข้าพักเต็มจำนวนที่รองรับได้ แม้ว่าจะสามารถดำเนินการได้ แต่สมาชิกชุมชนจะไม่สามารถบริหารจัดการให้ครอบคลุมความต้องการพื้นฐานของนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากต้องเตรียมทรัพยากรเพื่อการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ทั้งในบ้านพัก และพื้นที่บริการอาหารสำหรับกลุ่มศึกษาดูงานพร้อมกัน